

Els murs d'aquest edifici són llisos sense cap mena d'ornamentació, només l'absidiola meridional presenta, a l'exterior, un sòcol elevat amb quatre lesenes, les dues dels extrems, senceres i les del mig que no arriben a la cornisa. A l'esquerra de l'absidiola s'hi poden veure restes del mur de la nau anterior a l'actual.

La construcció d'aquesta capella s'hauria de situar dins el segle XII, que segurament reconstruïa una d'anterior, de la qual només quedava l'absidiola meridional i restes de murs que, per les traces de l'ornamentació, es pot situar en el segle anterior dins l'etapa llongobarda.

Josep M. Masagué Aqte.

BIBLIOGRAFIA

- BALLBÉ i BOADA, Miquel. *Les nostres ermites*. Terrassa: L'autor, p. 9-12
- Enciclopèdia del Romànic a Catalunya*, 2014: (3 volums), v. III. Barcelona. Direcció: José María Pérez González, Aguilar del Campoo: Fundació Santa Maria La Real, Centro de Estudios del Románico. Sta. Maria, p. 1587-1589, St. Ponç, p. 1590-1598.
- JUNYENT, Eduard. *Catalunya romànica. L'arquitectura del segle XI*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. StPonçCorbera, p. 95-109. Sta MaCervelló, p. 194
- PAGÈS I PARETAS, Montserrat. *Les esglésies pre-romàniques a la comarca del Baix Llobregat*, Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica, XXXIII. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 112-117.
- PAGÈS I PARETAS, Montserrat, ADELL, J.A. *Sant Ponç de Corbera. Cervelló*, dins *Catalunya romànica*, vol. XX, *el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 340-346.
- PAGÈS I PARETAS, Montserrat, ADELL, J.A. *Sant Esteve de Cervelló avui Santa Maria de Cervelló o dels Socors*, dins *Catalunya romànica*, vol. XX, *el Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 337-339.
- PAGÈS I PARETAS, Montserrat. *Art romànic i feudalisme al Baix Llobregat*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. St. Quintí, p. 229 -235
- PAGÈS I PARETAS, Montserrat. *Monuments del Baix Llobregat*, Col·lecció Llibre de Motxilla, núm.50. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. St. Ponç, p. 19-23. Sta. Maria, pp. 24-29.
- PUIG I CADAFALCH, Josep, FALGUERA, Antoni de, GODAY, Josep. *L'Arquitectura romànica a Catalunya. Vol. II del segle IX al XI*. Facsímil de 1983, Barcelona: Institut d'estudis catalans. St Ponç, p. 263-266. Sta Maria, p. 287-289.
- VALL, Ramon, FERRAN, Domènec, PAGÈS, Montserrat. *Sant Quintí de Can Pedrerol de Baix*, dins *Catalunya romànica*, vol. XVIII, *el Vallès Occidental, el Vallès Oriental*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, p. 106.
- VIGUÉ, Jordi, PLADEVALL, Antoni, BOU, Emili, CARBONELL, Eduard. *Sant Ponç de Corbera, segle XI*. Barcelona: Artstudi.
- WHITEHILL, W.M., GUMI, J. *L'art romànic a Catalunya. segle XI*. Barcelona: Edicions 62 S/A. St Ponç, p. 47-48 Sta Maria, p. 52

Núm. 179

28 de gener de 2018

EL BAIX LLOBREGAT I EL VALLÈS OCCIDENTAL

SANT PONÇ DE CORBERA

L'església de Sant Ponç és el que queda del monestir benedictí de Sant Ponç de Corbera que als inicis surt amb el nom de Sant Ponç de Cervelló, ja que era dins els dominis del castell de Cervelló.

L'historiador Antoni Pladevall explica que aquest monestir era un priorat de l'orde de Sant Benet que com d'altres s'establiren per facilitar la repoblació i ajudar en la consolidació del territori i que, entre el 1031 i el 1244, es va unir a la disciplina cluniacena a través del monestir de Sant Pere de Casserres. Ell considera que, en aquest interval de temps, es va edificar el temple, però Puig i Cadafalch en la seva obra *L'arquitectura romànica a Catalunya* editada el 1911, considera que podria ser inclosa entre les obres amb data de consagració dins el període dels anys 1040 i 1070 que, a més, el defineix com que: "és el de la perfecció en l'obra de les petites esglésies rurals. (p. 349-350). De tota manera l'església no surt esmentada fins l'any 1085 en el testament del bisbe Humbert de Cervelló.

Amb tot, sembla que entre els anys 1057 i 1130 no funcionava com a monestir, ja que no surt als testaments comtals, ni al de la comtessa Ermessenda, corresponent a la primera data, ni al de Ramon Berenguer III el Vell, que correspon a la segona.

L'any 1235 es documenta la dependència al monestir de Sant Pere de Casserres amb la particularitat que tenien el mateix prior.

SANT PONÇ DE CORBERA. Vista general des de llevant. Hi veiem el cimbori quadrat i la torre superior.

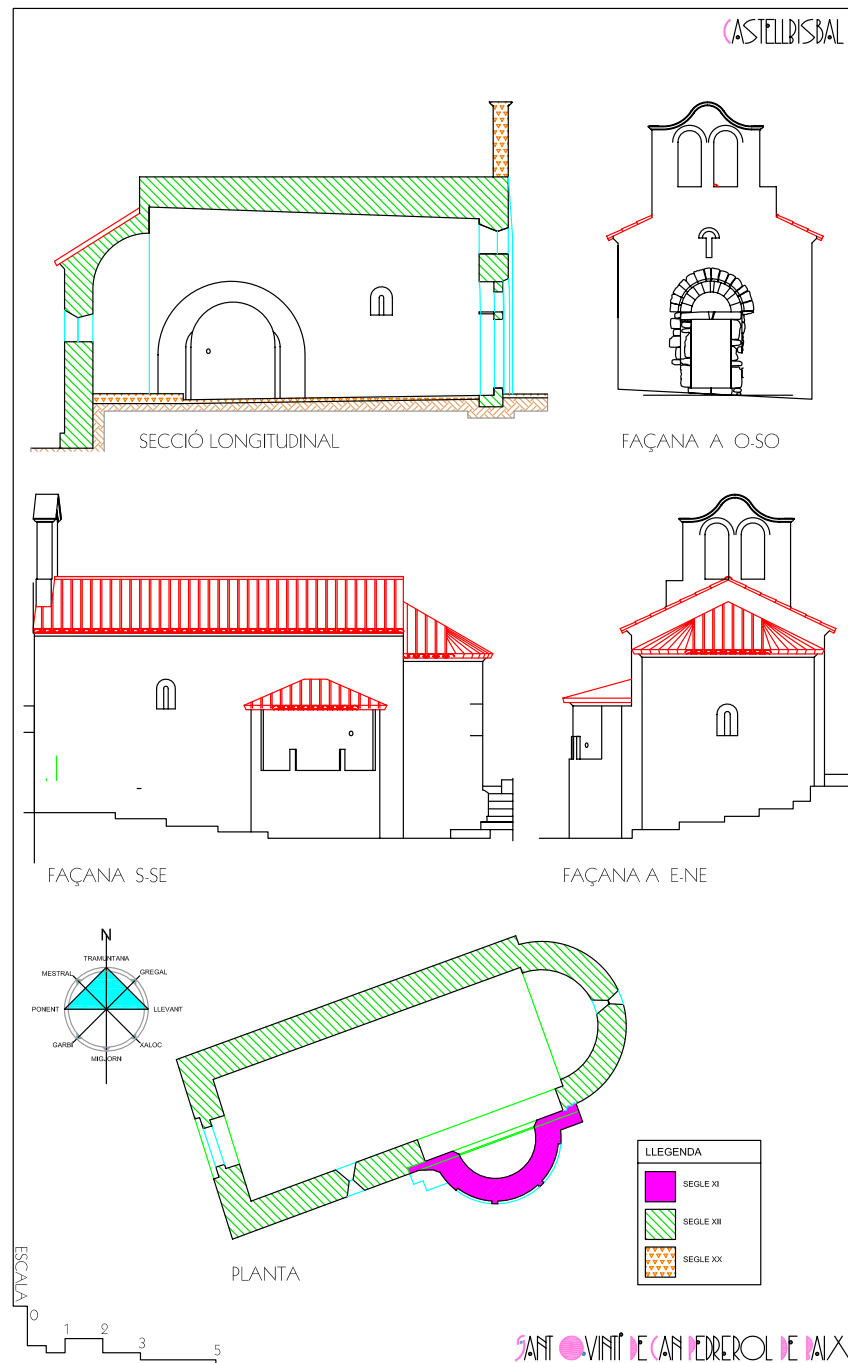

SANT PONÇ DE CORBERA. Façana de ponent.

Segons Pladevall la comunitat de Sant Ponç va tenir molt pocs monjos, mai va passar de dos i un o dos capellans i, a partir del segle XIV, només tenia el prior i un capellà, però Montserrat Pagès dedueix, pels que signen el document de 1235, que en aquell moment en podia tenir sis, el prior i cinc monjos, dos dels quals eren preveres.

A partir de 1590 s'extingí el títol prioral i el lloc quedà com una parròquia sufragània de Santa Maria de Corbera.

El segle XIV es caracteritza per un enfrontament entre el monestir de Sant Ponç i el bisbe

SANT QUINTÍ. Detall de l'absidiola enganxada a les restes del mur de la nau anterior a l'actual.

SANT QUINTÍ. Interior amb l'absis al front i l'absidiola emmarcada per l'arcada a la dreta.

La unió entre l'absis i la nau, que són de diferent amplada, es resol amb un sol plec, en canvi l'absidiola té l'obertura emmarcada per una arcada de dovelles ben treballades.

La nau és coberta per una volta de canó seguit generada per un arc apuntat. L'absis i l'absidiola es cobreixen amb una volta de quart d'esfera.

L'interior de l'edifici és il·luminat per tres finestres, dues a la nau i una centrada a l'absis principal. Les de la nau, les tenim situades, una al mur de ponent, sobre la porta i l'altra al mur de migjorn. Tant la finestra de l'absis com la de migjorn de la nau són de doble biaix i la de ponent era d'un sol biaix però va ser transformada més tard per fer-n'hi un de doble, només a la part de l'arcada.

L'accés és per un portal que s'obre al mur de ponent, el qual sembla de factura moderna. És de llinda plana i arc de mig punt que fa de descàrrega amb el timpà buit. L'obertura és emmarcada per una arquivolta una mica esbiaixada a l'arc i recta als brancals. És feta amb pedra molt ben picada que barreja pedra calcària grisa amb sorrenca vermella.

de Barcelona per les atribucions que aquest últim pretenia en ser també parròquia. El conflicte va arribar a bon port l'any 1314, en què el monestir va acceptar les previsions del bisbe.

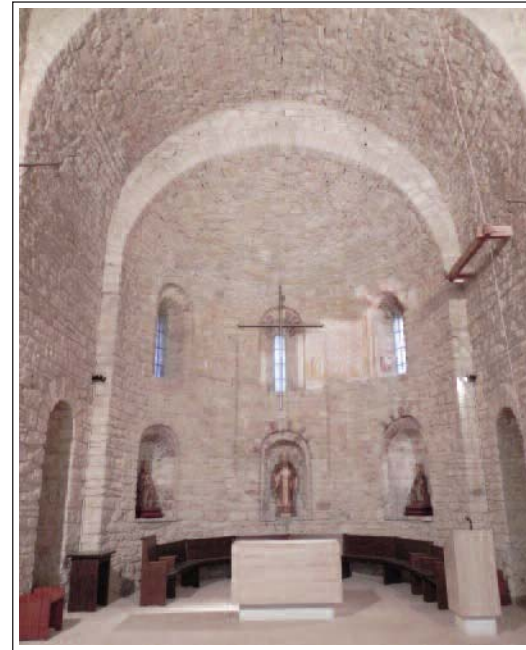
D'aquest monestir només se'n conserva l'església i possiblement algunes restes de dependències monacals integrades dins els murs de la masia moderna de can Cases, adossada a la banda de migjorn, cap a la banda de ponent, encara que és més probable que les dependències monàstiques estiguessin més cap a llevant comunicades amb aquella per la porta paredada que hi ha en el mur de migjorn del transsepte. De tota manera sense

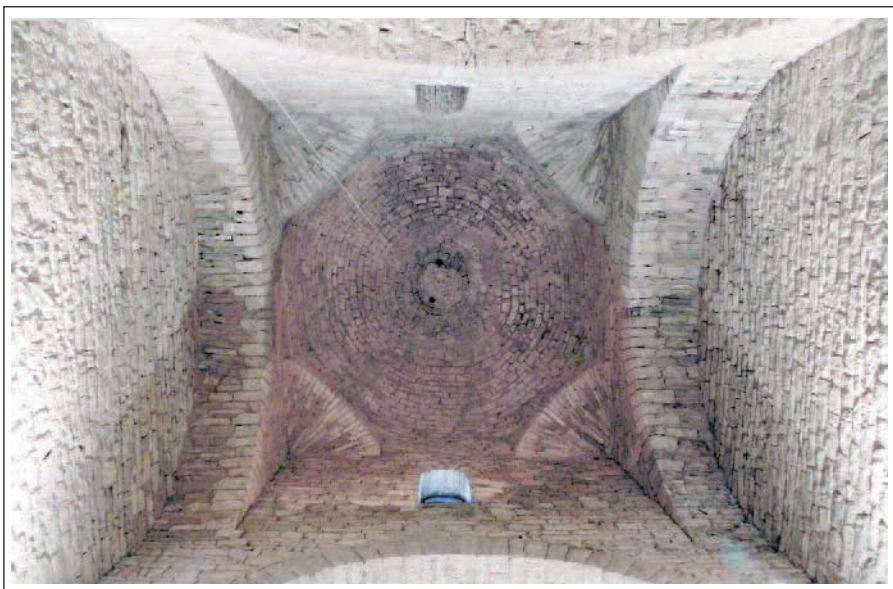
SANT PONÇ DE CORBERA. Detall de l'ornamentació en arcades cegues dels absis.

un estudi arqueològic ens hem de quedar en el món de les suposicions.

L'església és un edifici de planta en forma de tau, formada per dues naus de plantes rectangulars una de les quals és perpendicular a l'altra i tres absis semicirculars. Una de les naus, la nau principal, té l'eix longitudinal orientat de llevant a ponent. La segona, el transsepte se situa a l'extrem de llevant amb l'eix longitudinal perpendicular a l'anterior. Els absis s'obren al costat de llevant del transsepte i formen la capçalera triabsidal de l'edifici, la qual hi està íntimament connectada a través de tres curts trams de nau que

SANT PONÇ DE CORBERA. Interior església. Absis central.

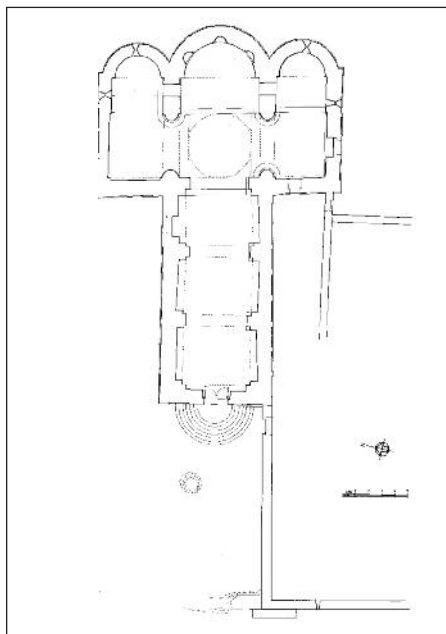

SANT PONÇ DE CORBERA. Volta del cimbori. Al centre hi veiem l'òcul, ara farcit amb maons, que en el seu moment devia estar protegit per la torre.

fan la transició entre els absis i el transsepte i que constitueixen un profund arc presbiteral. Aquests tres espais es comuniquen entre si per portals. L'absis central és més gran i alt que els altres dos i és el que encapçala la nau principal.

Sobre l'encreuament de les dues naus s'alça un cimbori de planta quadrada, sostingut per dos arcs torals i dos formers i al damunt hi ha la torre del campanar, de dues plantes.

La coberta de la nau és una volta de canó de mig punt reforçada per tres arcs torals. Els dos braços del transsepte són coberts també amb volta de canó, amb la particularitat que els seus eixos són paral·lels al

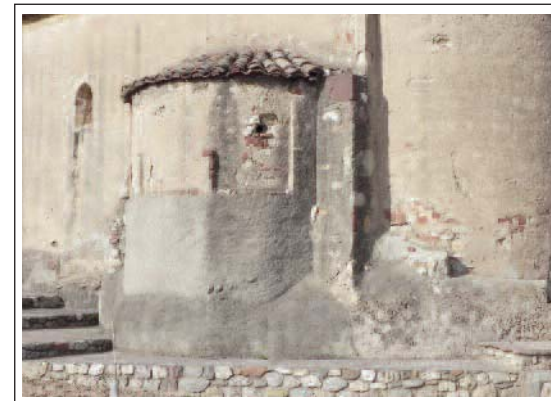
SANT PONÇ DE CORBERA. Planta (Catalunya romànica)

SANT QUINTÍ. Vista general.

la seva amortització al segle V, no hi ha cap més notícia fins ja ben entrat el segle XII. Al *llibre antiquitatum* de la catedral de Barcelona hi ha un document sense data que, segons Carreras Candi i Mn. Mas es pot situar en un moment entre els anys 1137 i 1160, tot i que un altre autor, Pedemonte, el situa entre els anys 1143-1146. El document, fet redactar pel bisbe Arnau Ermengol de la seu de Barcelona, és una queixa per la venda de la vil·la de Sant Quintí que havia fet Ramon Bremon, castlà de Castellbisbal, sense la seva autorització i que a més significava una pèrdua de drets sobre la vil·la. Més tard ja al segle XIII es documenten diversos negocis en els quals surt Sant Quintí indirectament.

La capella de Sant Quintí és un edifici d'una sola nau de planta rectangular, capçada a llevant per un absis semicircular. Prop d'aquest absis s'obre, al mur lateral de migjorn de la nau, una absidiola de planta semicircular força més petita. L'orientació d'aquest edifici es desvia de llevant cap a l'esquerra prenent una orientació de E-NE.

SANT QUINTÍ. Detall de l'absidiola amb el sòcol i les restes de les lesenes que ens indiquen la seva afiliació a l'estil llobard.

caedes per arquivoltes que descansen, cada dues, en un capitell llis, el qual corona una semi columna que arrenca del podi que uneix els nínxols. A cada nínxol s'hi obre una finestra de doble biaix.

Exteriorment l'edifici presenta una esplendorosa ornamentació dins la línia de l'estil anomenat llombard, constituïda per una modulació del murs en plafons enfondits, definits per un fris d'arcuacions cegues, faixes o lesenes verticals i un sòcol. Aquesta modulació és diferent a cada façana, a la de migjorn s'hi formen set plafons de tres arcuacions entre faixes. A la zona del cimbori el fris és situat a més alçada que al de la nau. La zona entre el cimbori i l'absis es troba tapat per un cos afegit. A la de tramuntana, començant per ponent, hi ha dos plafons de tres arcuacions i un de nou; seguint per la zona del cimbori i a una alçada més gran, un plafó de quatre i un de dos. Després continua la zona que correspon, més o menys, a l'arc presbiteral amb un plafó de dues arcuacions que són a un nivell més baix. Els plafons d'aquest costat no tenen sòcol. La façana de ponent es compon amb un sol plafó limitat només pel sòl, les dues lesenes cantoneres i el fris que segueix els pendents de la teulada. Aquest fris presenta una falta de destresa en l'execució molt evident. A l'absis s'hi formen tres plafons amb un fris de quatre arcuacions cada un.

El cimbori vuitavat s'alça sobre un cos de planta quadrada i presenta la mateixa decoració que la resta de l'edifici amb uns plafons constituïts per tres arcuacions entre lesenes a cada cara. Els plafons es limiten inferiorment per un sòcol que se situa per sobre de les teulades.

Els murs són de pedra vermella sorrenca i forma un aparell molt uniforme de pedres ben escantonades de cares força planes. La disposició és en filades horitzontals molt uniformes.

La datació d'aquest edifici s'ha de situar dins el context de l'arquitectura romànica del segle XI, crec que en un moment força avançat, probablement a la segona meitat. De tota manera sorprenen les diferències en el programa ornamental de les façanes i la poca coincidència amb les diferents zones de l'edifici.

El portal és d'estil renaixentista. Hom el data del segle XVI. Adossades a l'absis hi ha sepultures antropomorfes del segle X.

SANT QUINTÍ DE CAN PEDREROL DE BAIX

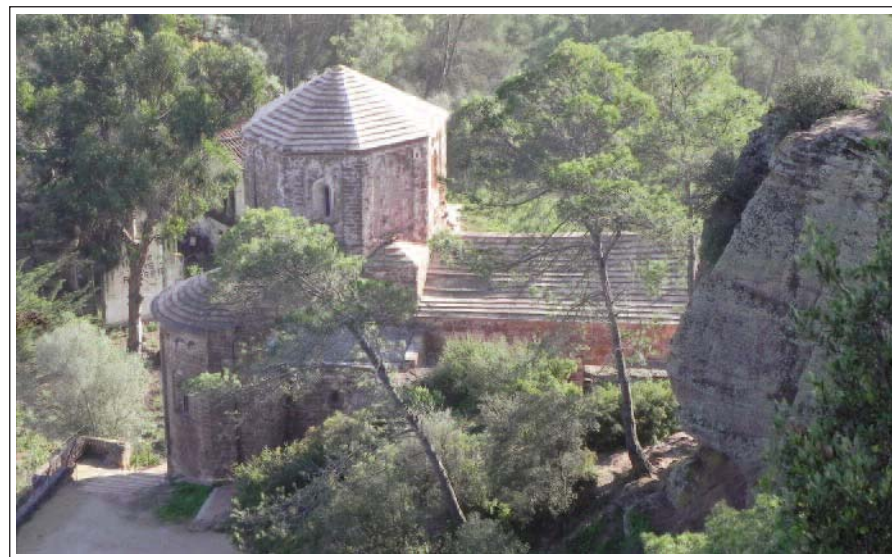
La documentació de Sant Quintí és ben escassa com sol passar amb aquesta mena de capelles, de tota manera el lloc té ocupació antiga. Últimament s'hi va excavar una vil·la romana d'origen republicana, però des de

de la nau principal. Els absis es cobreixen amb una volta de quart d'esfera i el cimbori per una volta de mitja esfera.

Interiorment els murs de la nau són doblats per tres arcs formers.

L'interior d'aquest edifici és il·luminat per dinou finestres de doble biaix. Les de la façana de ponent de la nau i del transsepte esquerre són resseguides a l'extradós per un arc de descàrrega, mentre que les de l'absis central tenen una arquivolta, tant pel costat de fora com pel de dins. També té tres portals, el principal a ponent i els altres dos, un a la façana de migjorn del transsepte dret i l'altre a la façana de tramuntana de la nau.

Aquest edifici presenta tots els murs exteriors ornamentats, segons l'estil anomenat llombard, que es caracteritza per la compartimentació de la superfície mural en plafons separats verticalment per faixes o lesenes i delimitats superiorment per un fris de dues arcuacions i inferiorment per un sòcol. Cada compartiment o mòdul es repeteix a tot el llarg de les façanes. Només es modifica on hi ha els portals, on el sòcol s'alça per sobre. En el portal del transsepte es modifica un mòdul i en els de tramuntana, dos. La façana de ponent presenta la mateixa ornamentació però els mòduls tenen el fris que segueix el pendent de la teulada. Aquesta façana presenta la irregularitat de tenir la faixa central escapçada per permetre la disposició d'una finestra geminada i que va obligar a solucionar en el fris tot forçant l'amplada de les arcuacions per cobrir l'espai de la faixa.

SANTA MARA DE CERVELLÓ. Vista des de tramuntana.

Aquesta modulació sofreix un fort canvi a partir del transsepte, on desapareixen les arcuacions per formar unes arcades de poc relleu que cobreixen els paraments dels absis i els espais presbiterals, amb un concepte més o menys semblant que els que regia en l'ornamentació de la resta de l'edifici.

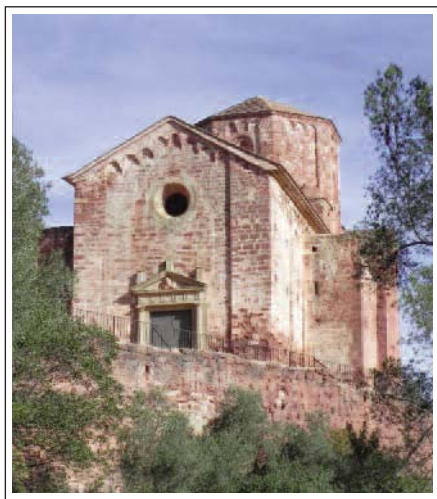
Hom data aquest edifici dins l'arquitectura del segle XI, tot i que s'haurien de distingir com a mínim dues fases: la més antiga, que correspondria a la nau i al transsepte, es podria situar a la segona meitat d'aquest segle i la segona, que hi inclouria la capçalera i la torre, a final del segle XI o més aviat a principis del XII. Probablement la construcció del cimbori s'hauria realitzat abans que la capçalera.

SANTA MARA DE CERVELLÓ. Capçalera amb el cimbori vuitavat que s'eleva sobre un podi quadrat.

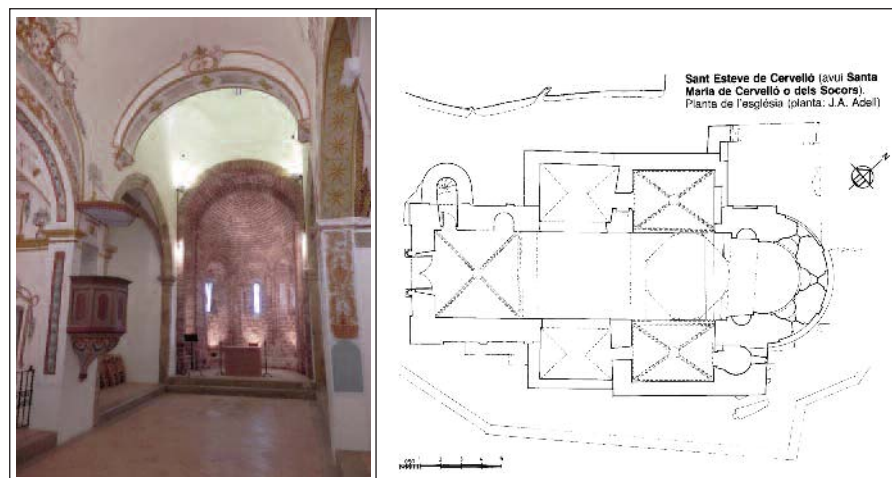
SANTA MARIA DE CERVELLÓ

Santa Maria de Cervelló, originàriament dedicada a la Santa Creu, a Sant Esteve i a Sant Dalmau, era l'església del castell de Cervelló. És documentada el 904, quan el comte Guifré Borrell, senyor del castell, va donar a l'abat de Sant Cugat del Vallès unes terres de la vall del castell de Cervelló, on se situa l'església de la Santa Creu. Alhora, el bisbe de Barcelona li donà l'església de la Santa Creu. El 992 el domini del castell passà a Ènnec Bonfill, el qual conservà el domini sobre l'església, fet que comportà conflictes amb el monestir de Sant Cugat.

SANTA MARA DE CERVELLÓ. Vista de ponent. Podem observar la irregularitat del fris d'arcuacions. A sota el delicat portal renaixentista.

Per la documentació existent sembla que es pugui situar la construcció entre els anys 1098 i 1120.

SANTA MARA DE CERVELLÓ. Interior. Contrast magnífic entre la decoració tardobarroca i l'absis en pedra vermella vista. SANTA MARA DE CERVELLÓ. Planta. (Catalunya romànica).

El 1295 es documenta que Marimon de Plegamans construeix un altar dedicat a Santa Maria, a l'església parroquial de Santa Maria.

Santa Maria de Cervelló és un edifici d'una sola nau de planta rectangular, capçada a llevant per un absis semicircular que se separa de la nau mitjançant un ample arc presbiteral, tot i que actualment presenta una planta més complexa perquè va ser ampliada posteriorment amb capelles laterals.

Interiorment avui és decorada amb un moderat estil barroc que li dona una imatge molt abel·lidora i que integra d'una manera molt correcta la pedra vista de l'absis que van deixar les restauracions modernes.

La nau és coberta per una volta de canó de mig punt que és reforçada per dos arcs torals, els quals parteixen d'unes mènsules situades prop de l'arrencada de la volta. L'absis es cobreix per una volta de quart d'esfera.

Just abans de l'absis s'alça un cimbori de tambor vuitavat, molt esvelt, que se sustenta sobre la planta quadrada que defineixen els murs laterals de la nau, el frontal de sobre l'arc presbiteral, el de sobre l'arc toral que remata la volta de la nau i quatre trompes esfèriques que transformen el quadrat de base a octògon. La coberta és una volta que s'inicia vuitavada i que es deforma fins a ser semiesfèrica. Aquest cimbori té exteriorment la forma d'un prisma vuitavat.

L'absis té pel costat de dins i, oberts en el gruix del mur, tres nínxols semicirculars amb volta de quart d'esfera. Les obertures dels nínxols són emmar-